

u svezu s višim bićima, što više da mogu s njima sklopiti neku pogodbu zajedništva za sebe i za svoje potomstvo. Ali se viša bića (dusi, duše pokojnika, tajne moći) ne mogu s ljudima upustiti u neposredni saobraćaj. Zato ili ona sama izabiru određene vrste biljki ili životinja i očituju ljudima, da su im te vrste osobito mile, ili mogu ljudi čarobnjačkim činima prisiliti ili namoliti viša bića, da u određene životinje ili biljke zađu i ljudima se sklona pokažu. Ovu vrstu biljki ili životinja smatra onda primitivni svetom, uzima njeno ime za porodično ime svoga plemena, drži, da su od istog koljena potekli on i ta vrsta, nastoji da joj bude nalik tetovažom, nošnjom, obličjem, hodom ili plesom itd. Dakako da primitivni misli, da i ta vrsta na pr. zmija, mačka, tigar itd. nesamo da njemu ne će naškoditi, naprotiv da će mu vazda biti vjernim zaštitnikom. Totem je dakle razred tvarnih predmeta, koje primitivni posmatra sujevjernim poštovanjem u misli, da između njega i svakog člana tog razreda postoji unutrašnji, pouzdani, osobiti odnošaj.¹⁸ S tim su u svezi različiti obredi na pr. prigodom puberteta, zabrane na pr. da se ona vrsta biljki ili životinja ne smije jesti, plemenske obveze na pr. egzogamija¹⁹ itd. To je dakle porodična i socijalna uredba u nekih primitivnih na osnovi magije ili na animističkom shvaćanju. Mogla je nastati i tako, što se primitivnom neka biljka ili životinja učinila ili osobito korisnom ili osobito pogibeljnom. A kako on po sebi sudi, držao je mogućim, da s duhom te vrste sklopi osobitu rodbinsku svezu. I tako je niknuo totemizam.

Neki evolucionisti izvode iz ovih pojava, da je totemsko božanstvo personifikacija plemena ili personifikacija društva. U društvu je ona viša sila, koju um naslućuje, jer iz društva izvire sve dobro pojedincu. Dakle je „društvo“ izvor religije. To je sistem totemizma.

Dr. Fran Barac.

Najnovije o zastarjelom samorodstvu. U rujanskom broju časopisa „Revue Scientifique“ (27. Sept. 1913.) nalazi se članak engleskog stručnjaka Charles-a Bastian-a, u kojem tvrdi, da je u zatvorenoj posudi, ugrijanoj pod sto i četrdeset i pet centigradnih stupnjeva samorodstvom dobio živu pljesan (a living mould), i time dokazao, da su Pasteur-ovi zaključci oprovrgnuti, a vitalizam i spiritualizam porušeni. Na ovo kaže specijalist

¹⁸ Huby-Frazer l. c. p. 72.

¹⁹ T. j. zabrana ženidbe između članova plemena, što imadu isti totem.

Dr. Robert Van der Elst u francuskoj *Revue pratique d'Apologétique*, da u praktičnom liječništvu, kad se ukažu živi zamci, liječnici uvijek zaključe, da prethodno nije bila savršena sterilizacija, jer nijedan od njih ne poznaje stupanj topline, koji bi mogao proizvesti život. Dr. Robert Van der Elst nastavlja: sve kad bi i opstojalo samorodstvo, mi bismo morali priznati vitalizam i spiritualizam. Ta i sv. Toma je vjerovao u samorodstvo, a ipak nije držao, da je to u opreci s pravom filozofijom ili s katoličkom vjerom. Možemo i dalje: sve kad bi i slučajni spoj neorganskih atoma bio dovoljnim uvjetom ili pak prouzročnim i određujućim činbenikom kojeg organskog bića, to bismo morali potražiti drugi njegov posljednji tvorni uzrok. Uzmimo na pr. da se čovječje tijelo razvilo od životinjskoga, a životinjsko da dolazi samorodno iz nežive stvari, ostaje još uvijek neriješeno pitanje, gdje je počelo života i misli čovječje. Kako vidimo, ni najnovije tobožnje tekovine g. Bastian-a ne bi stajale u opreci sa starom naukom o postanju života.

A. L. Gančević, O. F. M.

Historička bilješka.

Jeli Tertulijan bio svećenik? Danas se živo raspređa, da li je Tertulijan bio pravi zaređeni svećenik. Prvi je to porekao Hugo Koch. Svoje je razlaganje iznio u „*Historisches Jahrbuch*“ (sv. XXVIII, 1907.). Za njim su se poveli i kat. patrolozi kao Bardenhewer, Rauschen. Ali protiv tih razlaganja stoji svjedočanstvo sv. Jeronima, u „*De viris illustribus*“ (LIII): Tertulianus presbyter nunc demum primus post Victorem et Apollonium Latinorum ponitur“ i na drugom mjestu: „... Hic (t. j. Tertulianus) usque ad mediam aetatem presbyter fuit ecclesiae“. Uz koje od ovih dvaju protuslovnih mnijenja da pristanemo? Iznijet ćemo ovdje Kochove razloge, kako ih rasuđuje sveuč. prof. Pierre De Labriolle u reviji „*Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétiennes*“ (15. juillet 1913.). Koch tvrdi:

Tertulijan sebe nigdje ne zove svećenikom, dok se naprotiv, kad o sebi govori, uvijek služi s riječima i načinom, što više pristaje svjetovnjaku, nego li svećeniku. Evo nekoliko Tertulijanovih stavaka.

1. Nec tantus ego sum, ut vos alloquar. Verum tamen et gladiatores perfectissimos non tantum magistri et praepositi sui, sed etiam idiotae et supervacui quique adhortantur de longinquo,